

VI.

Professorns Stockholmsförbindelser.

MÅNGAHANDA och viktiga göromål väntade i Uppsala den nye professorn, som också, sedan han den 25 oktober hållit sin inträdesföreläsning »Om resor inom fosterlandet» (*De peregrinationibus intra patriam*) och blifvit högtidligen installerad i ämbetet, med rastlös ifver grep sig an med den till professuren hörande undervisningen och en mängd praktiska bestyr. Redan första terminen, då han föreläste om »Sjukdomarnas historia», hade han glädjen att samla talrika åhörare, och sedan han och Rosén med kanslerens bifall i januari 1742 verkställt det förut omnämnda bytet af professurer och han på sin lott fått bland annat botaniken, hvarmed följde prefekturén öfver botaniska trädgården, samt hunnit sätta sig in i förhållandena, ingaf han till konsistoriet »en remonstration om Academi-trädgårdens öde» och visade »oumgängligheten af ett *orangerie*, hvaraf blef resolveradt, att Trädgården skulle

änyo anläggas och ett fullkomligt orangeri upbyggas samt Domus præfecti nedrifvas och åter upbyggas». Öfverintendenten, baron Carl Hårleman lämnade »en präktig dessein till Trädgårdens anläggande, hwilken blifwer utwidgad, genomgrafwen och jämkad; dammar, kwarter och gångar anlagde; det gamle stenhuset, som var upbygdt af Olof Rudbeck, Fadren, utan alt trä med jernposter och jernbjelkar, och hwilket nu liknade ett uglenäste, blef åter adopterad till wåningsrum för Professorn.»

Allt detta tog rundlig tid i anspråk, men år 1743 var orangeriet färdigt med sina bägge flyglar och trädgården iståndsatt med många utländska växter, och följande år kunde Linnæus skriva, att han »drifwer Botaniquen häriligen och arbetar på nödwändiga böcker, utom hwilka Professionen icke kunde stiga som sig borde, samt inrättar Trädgården efter sitt System». Han var tydligen i sitt esse, ty i en annan anteckning, antagligen från sommaren 1744, heter det: »Nu hade Linnæus anseende, den tjenst hwartill han war född, tillräckeliga pengar, dem han till en del fått med sitt gifte, en kiär Hustru, wackra barn*) och hedersnamn; bodde i ett skönt hus, åht honom af Academien bygdt ganska beqvämligt; och såg Trädgården dagligen nalkas sin fullkomlighet. Hwad mer kunde då en man sig önska, som ägde alt, intill och med ett nöje, som omöjligt kunne uphöra, så länge i hans

*) Hans svärfader, assessor *Moræus* hade den 29 nov. 1742 aflidit, och de vackra barnen voro utom *Carl*, äldste sonen, *Ellsabeth Christina*, f. 1743, och *Sara Magdalena*, f. 1744. Sedan tillkommo *Lovisa*, f. 1749, *Sara Christina*, f. 1751, *Johannes*, f. 1754, och *Sofia*, f. 1757. — *Sara Magdalena* och *Johannes* afledo i späda ålder.

Sambling funnos så många Stenar, i hans Herbarier och Trägård så många Växter, i hans skåp så många upsatte Insecter, och i hans Lådor så många på papper klistrade Fiskar? Alt detta, utom hans eget Bibliotéque gaf honom nog sysselsättning och äfven tidsfördrif.»

Den lycka och trefnad, Linnæus sålunda vunnit, skulle blifva bestående, och under de mer än trettio-sex år, som förflöto mellan flyttningen från Stockholm och hans frånfalle, förblef han Uppsala trogen och utvecklade en arbetsflit, med resultat, som äro enastående i vetenskapens historia. Frånsedt de med Ölands- och Gottlandsfärden analoga resorna i Västergötland och Bohuslän 1746 och i Skåne 1749, företog han blott undantagsvis några längre utflykter från lärdomsstaden, såsom till Åkerö i Södermanland för att gästa Tessin och till Leufsta, den framstående entomologen, baron Carl De Geers präktiga herresäte i norra Uppland, men gjorde under årens lopp rätt talrika besök i Stockholm, dit han kallades af mångahanda anledningar och där hans vänner och bekanta till omväxling med de personliga sammanträffandena äfven hade att glädja sig åt många vittnesbörd om hans underbara flit och underhållande förmåga såsom brefskrifvare.

Bland dessa Linnæus' Stockholmsförbindelser under den senare perioden af hans lif intaga, om man utgår från samhällets höjder, de med den kungliga familjens medlemmar främsta rummet. Medan han under sin Stockholmstid, såsom ofvan nämnts, kommit i blott tillfällig eller snart öfvergående beröring med drottning Ulrika Eleonora och säkerligen ej haft att glädja sig åt

någon uppmärksamhet från kung Fredrik utom möjligen i samband med stiftandet af Vetenskapsakademien, som ju erhöll den föga vetenskapligt anlagde monarkens stadfästelse, blef förhållandet annorlunda vis à vis kronprinsparet Adolf Fredrik och Lovisa Ulrika. Hans bekantskap med dem inleddes vid de första besök, som de aflade i Uppsala, och utvecklades längre fram, särskildt mellan Linnæus och den intelligenta, för allt vetande lifligt intresserade furstinan, till ett af ömsesidig aktning och beundran kännetecknad förhållande.

Om de första sammanträffandena meddelar Linnæus år 1744 följande: »Då Hans Kongl. Höghet, Prins Adolph Fredrik (första gången) besöker Akademien, och då alla Professorerna presenteras af Cancelleren Gref Gyllenborg, framställas Professorerna Andreas Celsius och Carl Linnæus såsom *Lumina Academiæ*, för sin innom och utom riket bekanta lärdom. Och äfven samma åhr, då Hennes Kongl. Höghet af Rector och 4 Professorer, ibland hwilka Linnæus war en, feliciteras till sin ankomst hit, blifwer Linnæus ensam antydd, att följa med till Ekholmsund, att där få speciel audience hos Hennes Kongl. Höghet.» — Vid nästa besök i början af juni 1746, då det höga paret »regalerade en hop af Professorerna med guldmedaljer», fick Linnæus »till tekn af besynnerlig nåd» två stycken sådana och hade äfven nöjet att förevisa botaniska trädgården för prinsessan, såsom framgår af dennas bref den 19 juni till hennes moder, drottning Sophia Dorothea, däri hon bland annat skrifver: »Jag har varit och sett Linnæus' botaniska trädgård, som är högst märkvärdig, ty där finns en samling växter

från alla jordens länder. Där finns en mängd från China, hvaraf flertalet äro giftiga, på så sätt att om man sticker med en nål i ett blad och därpå med samma nål en hund, så faller hunden stendöd på fläcken. Det egendomliga är att i bladet finns en mjölkliknande vätska, som innehåller det skarpa giftet.» *) — För öfrigt hade prinsessan tydligen mycket tråkigt i Uppsala den gången, ty hon tillägger: »Man inbjöd mig äfven att bese Akademien och att vara närvarande vid promoverandet af femtio magistrar, hvilket i sanning var föga roande, ty akten varade från kl. 11 f. m. ända till 4 e. m. Jag tillstår, att jag till slut trodde att jag skulle dö af ledsnad.»

Den uppmärksamhet, kronprinsessan sålunda redan nu visade Linnæus, torde ha berott på hans ryktbarhet i utlandet, men äfven på de meddelanden, hon erhållit af Tessin, hvilken som bekant fungerade såsom ombud för Adolf Fredrik vid hennes förmälning samt nu och åtskilliga år framåt stod i högsta gunst.

Sedan Lovisa Ulrika blifvit drottning och börjat omsätta sina vetenskapliga intressen i hopbringandet af allehanda samlingar, anlitade hon Linnæus att hjälpa till vid deras ordnande äfvensom att utarbета beskrifningar, och bestyret härmed förde honom ofta till Stockholm och Drottningholm och i nära beröring med drottningen, till bägge parternas nöje och tillfredsställelse. Bägge ha också härom efterlämnat några upplysande meddelanden. Om samarbetets begynnelse, i slutet af juli eller början af augusti 1751, skrifver så-

*) De märkvärdiga växterna torde enligt benäget meddelande af professor R. Fries ha tillhört familjerna *Euphorbiaceæ* eller *Apo-cynaceæ*.

lunda Linnæus: »H. Maj:t Drottningen får nöje för naturkunnigheten och skaffar sig de ståtligaste samlingar af Conchylier och Insecter ifrån Indien, så att de täflade med de största i världen. Linnæus får befallning att komma dit till Drottningholm att beskrifva allt detta, och nödgas sålunda att genombryta en wettenskap om Conchylierne, där aldrig någon banat redig wäg; så att ock han skulle gå denna wäg, som han aldrig tänkt sig. Han fick då det nöjet dagligen conversera med en så stor och dräpelig Drottning samt en så mild konung. Han måste blifwa Hofman, han som aldrig det ärnat.» — Drottningen å sin sida skildrade hans besök och den gemensamma verksamheten och trefnaden i ett bref den 6 augusti till sin moder: *) »Jag finner mig mycket väl här och njuter af det allra största lugn. Jag bemödar mig om att hafva angenäma och nyttiga sysselsättningar, och bland andra taga de med medaljerna tiden mest i anspråk. Jag har vidare varit i tillfälle att i Holland inköpa två mycket vackra naturalie-kabinett, af hvilka det ena tillhört en man vid namn Skot, det andra Thenkaten. **) Samlingen af fjärilar och andra insekter från Indien är utomordentligt vacker och snäcksamlingen mycket fullständig. Jag roar mig med att ordna dem tillsammans med en professor från Uppsala, som är en

*) Liksom det följande affattadt på franska och efter originalet i Riksarkivet publiceradt af *F. Arnheim* i *Luise Ulrike die Schwester Friedrichs des Grossen. Ungedruckte Briefe. T. 1.* Berlin 1809.

**) Hvem Skot var är ej bekant, men »Thenkaten» var antagligen den kände holländske samlaren *Lambert ten Kate*, f. 1674, d. 1731.

stor kännare och vetenskapsman. Det är en mycket underhållande (amusant) man, som har hela världens kvickhet utan att äga dess sätt och som på grund af dessa två skäl roar mig öfvermåttan. Om kväl-larna är han ålagd att promenera med konungen, och det går ej en dag utan han hittar på något sätt att hålla alla vid godt humör.»

Äfven i ett bref den 5 september 1752, hvori Lovisa Ulrika bland annat omtalar ett Linnæus' besök på Drottningholm, hvarom han själf i sina anteckningar ej lämnat något meddelande, uttalar hon sig på ungefär samma sätt: »Vi ha under hela veckan haft förfärliga stormar, som beröfvat mig nöjet att promenera. Jag har därför tillbragt tiden med att låta ordna mitt insektskabinett, och Linnæus, professor från Uppsala, är den som haft utförandet om hand. Han är mycket underhållande och han har mycket snille, men man får ha öfverseende med hans sätt, som är litet bondaktigt. *) — Jag ämnar låta gravera bilder af hela samlingen, såväl insekter som snäckor, koraller, petrifikater, mineral- och marmorsorter, som är högst betydande och kanske ett af de största kabinetten i Europa. Det är en mycket roande sysselsättning att examinera de otaliga varieteter, som finnas i naturen och som alla hafva sin nytta.»

Lovisa Ulrika hade tydligen funnit Linnæus vara ungefär lika »dråplig» som han henne, fastän i annan bemärkelse, men det är ej godt att säga hvad hon egentligen menade med hans »manières rustres».

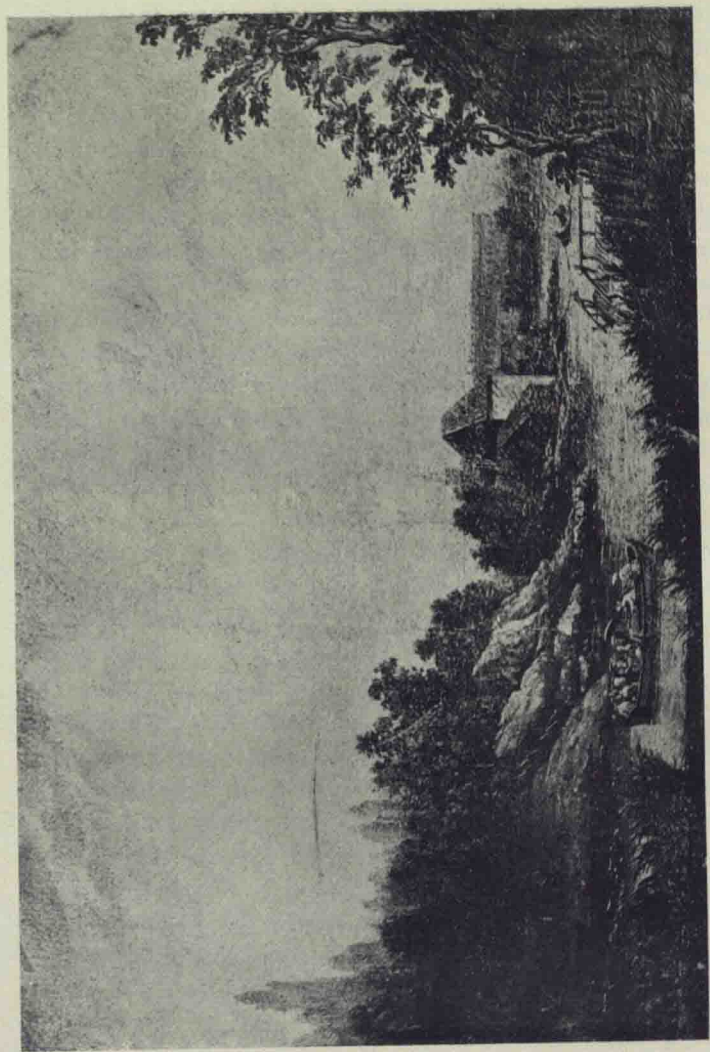
*) "C'est un homme fort amusant et de beaucoup d'esprit, mais il faut lui passer ses manières, qui sont un peu rustres."

Enligt den ordagranna öfversättningen skulle han ha uppfört sig bond- eller tölptäktigt, men fastän han ej var någon världsman i detta ords vanliga betydelse, är detta högst osannolikt. Förmodligen syftade drottningen blott därpå, att han med sin impulsiva natur, sin fritalighet och obekantskap med etiketten ej fann sig riktigt tillrätta med denna, utan tillät sig en del friheter, hvilka ej voro hofmannamässiga, men som just jämte hans många underhållande egenskaper kanske spelade en ej oviktig roll vid hans af drottningen vitsordade stora förmåga att roa hofkretsen. Tyvärr lämna hvarken hans eller drottningens meddelanden några upplysningar härom, men släkttraditionen har bevarat ett par episoder, som fastän antagligen af åtskilligt senare datum än Lovisa Ulrikas ofvan anförda betraktelser lämna en föreställning om hur hemmastadd och ogenerad han var vid hofvet. *) »Drottning Lovisa Ulrika hade gärna önskat få en af döttrarna till hofvet, men till det förslaget sade fadern ett bestämdt nej. Då drottningen något stött frågade om han trodde, att hon icke kunde uppfostra flickor, lär han rent ut ha sagt henne, att den saken trodde han hon ej rätt förstod sig på. Vidare berättas det, att då han vid något tillfälle vistades på Drottningholm, han en gång nedkallades för att leka blindbock med drottningen och hennes uppvaktning. Vid sådana tillfällen var det naturligtvis förbjudet att taga drottningen. Linné tyckte dock, att han kunde bättre använda sin tid än att leka och lagade därför att han blef blindbock, att

*) T. Tullberg. *Familjetraditioner. om Linné i Festen till Carl von Linnés minne i Upsala den 10 januari 1878.* Upsala 1878.

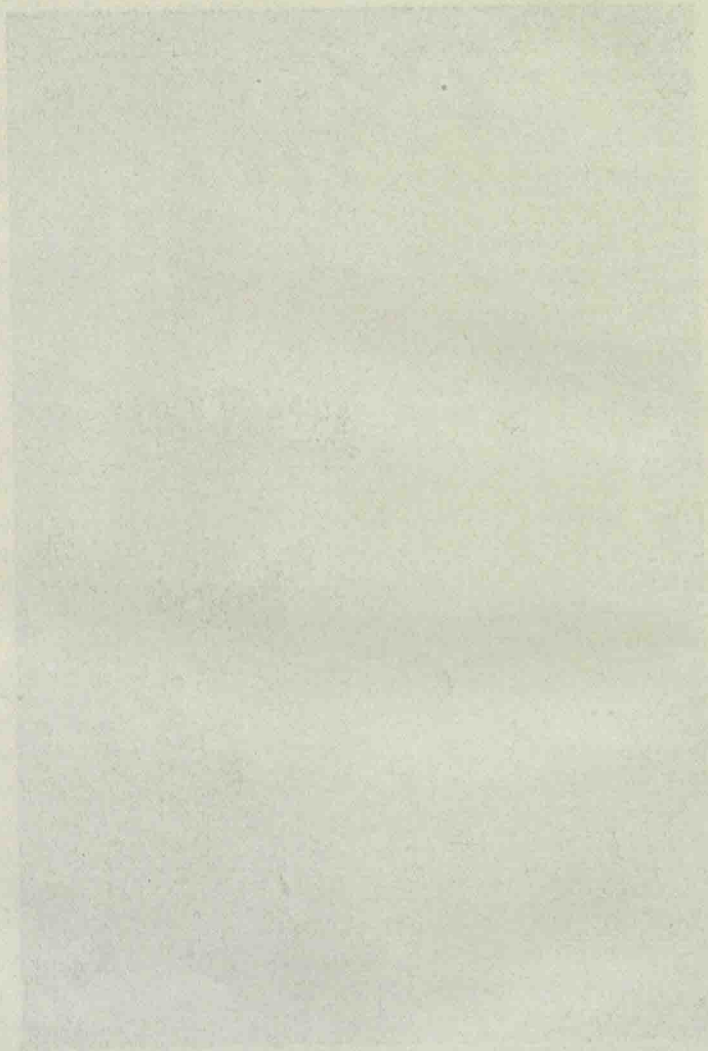
han kunde se något litet och tog sedan drottningen så fort han kunde. Hon ropade genast: 'Det är jag!' Men utan att det ringaste låta afskräcka sig häraf, klappade han henne på hufvudet och sade: 'Klappa kulla, sitt i bänk', såsom bruket var, då man tagit någon, och tillade: 'Den, som sig i leken ger, måste leken tåla.' Han slapp sedan leka blindbock.»

Linnæus hade i alla händelser kommit väl till rätta vid hofvet, och att han där med vaken blick följde hvad som tilldrog sig och gjorde iakttagelser öfver sederna och lifvet, kan man sluta sig till af några uttalanden i *Lachesis naturalis*. Visserligen ger han ej i dem några bestämda vare sig orts- eller tidsuppgifter, men då han aldrig uppehöll sig vid något annat hof än det svenska — i Stockholm, på Drottningholm och Ulriksdal —, får man väl antaga, att hans iakttagelser voro därifrån och att hans anmärkningar gällde detsamma. De äro beska nog, men utan tvifvel äfven träffande dessa anmärkningar, såsom t. ex. då han säger, att »vid hofven frågas ej, om kläderna äro varma, utan (efter) modet och om de äro nya, brafwa», eller då han skildrar lifvet: »Wispa nu hit, nu dit, flattera, hökla (hyckla), liuga, bocka, dantsa, sjunga.» Någon gång begagnar han erfarenheterna från hofkretsen till jämförelser om växlande åskådningssätt eller om små orsakers skilda verkningar i olika samhällslager, såsom i följande drastiska anteckning: »Fröken släpte en f— i hofvet, bleknade, altererades, gick hem och dog. Holländska skepparen röres inte där wid.» — Att den unga damen lade det lilla missödet så hårdt på sinnet, må förvåna, då man betänker, att den tidens människor, äfven af de högre

UTSIKT FRÅN KASTELLHOLMEN VID MIDTEN AF 1700-TALET.
UR F. U. WRANGELS "DET FORNA STOCKHOLM".

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

samhällsklasserna, ja ej ens den i etikettsfrågor så noga kronprinsen, sedermera kung Gustaf III, voro främmande för en rätt ogenerad tillämpning af lefnads- och sedereglen »naturalia non sunt turpia».*

Medan Lovisa Ulrika i sina bref till mor och syskon i Berlin ej vidare omtalar Linnæus, träffas däremot i hans anteckningar tid efter annan meddelanden om längre eller kortare besök på Drottningholm och Ulriksdal, äfvensom om många ynnestbevis från hans höga gynnares sida. År 1753 skref han sålunda: »På slutet af sista och begynnelsen af detta år blef åter Linnæus kallad till Hofwet, då han beskref H. Maj:ts egen Naturalie-Samling på Ulriksdal och Gref Tessins Stensamling i Stockholm; fick ock då i föräring en skön guldring med en rubin uti af Hennes Maj:t och af Gref Tessin ett gulduhr samt den dyra boken *Rumhpii Herbarium Amboinense*, af 100 plåtars värde. Men största fögnaden war för Linnæus att H. Maj:t Lovisa Ulrika, den makalösa drottningen, frågade efter Linnæi ende son, huru han artade och hogade sig för Natural-Historien, och då hon det förnam, lofwade sig wilja, då han blefwe fullwuxen, bestå honom fri resa på sin depence öfwer hela Europa, hwilken höga nåd hjerteligen fögnade Linnæus.» — Han tillägger, att han hela dagen fick vara i deras majestäters sällskap och att det ej talades om annat än naturalier, »som af öfverheten nådigt hördes och betraktades. Gref Tessin war ock intagen af denna wetenskapen, besynnerligen af stenar och snäckor, och hans Grefwinna älskade Botaniquen. Således tycktes Linnæus försatt sin wettenskap

* Se t. ex. A. L. Hamiltons *Anekdoter till svenska historien under Gustaf III:s regering*. Sthlm 1901.

i landet ifrån ett intet till det högsta, då hon af de största och sjelfwa De Konglige älskades och cultiverades. Hwad större prof af flit!»

I april samma år var han åter i Stockholm för att af kung Adolf Fredriks egen hand dubbas till riddare af Nordstjärneorden, en utmärkelse, som han satte stort värde på, ty det var »en nåd, som i Sverige aldrig tillförene skett någon Doctor, Archiater*) eller professor. Ja, ingen kammarherre hade ännu fast af adelig stämma blifvit med denna stjärnan benådad».

För de följande decennierna träffas i de egenhändiga anteckningarna blott ett par kortare meddelanden om förbindelsernas fortvaro, nämligen sommaren 1766 och 1770, då Linnæus eller Linné, såsom han efter sitt adlande kallades och skref sig**), uppehöll sig på Drottningholm för att ordna af drottningen nyförvärfvade samlingar. Men dessa besök voro ingalunda de enda, ty i hans brefväxling, särskildt med den förtrogne vännen Abraham Bäck, förekomma talrika uppgifter om kortare eller längre uppehåll på det vackra lustslottet, och bland dessa må särskildt nämnas det på sommaren 1754, då Linnæus »okallad» infann sig och vistades ett par veckor på slottet för att granska och beskrifva samlingar, som drottningen erhållit från Medelhafvet. När Linnæus ej hade tid att personligen träda i förbindelse med sina kungliga gynnare, var det oftast Bäck, som tjänade såsom mellanhand för att framföra hans hälsningar och råd angående samlingarna,

*) Arkiatertiteln erhöll han redan år 1747.

**) Äfven efter adlandet skref han sig ofta *Linnæus*, men använde, såsom t. ex. i de talrika brefven till Wargentin, Vetenskapsakademiens sekreterare, vanligen *von Linné* eller ofta blott *Linné*.

öfverlämna böcker och skrivelser o. s. v., och i brefven till honom finnas många uttalanden af Linnæus' tacksamhet, hans stora beundran för drottningen m. m., men äfven någon gång, jämte begäran om framförandet af hans ursäkter för att han ej själf kunde komma, antydningar om att Drottningholmsbesöken ej alltid voro odeladt angenäma. Linnæus tyckte nämligen emellanåt, att han ej så ostördt som han önskade fick ägna sig åt arbetet eller göra hvad han ville. Sålunda skref han i ett bref den 10 juli 1752, då det likväl är att märka, att han till följd af sjukdom var nedstämd till lynnet: »Hela min speculation går nu ut på att evitera hectique; kommer jag till Drottningholm, ej nog restituerad, hoppas jag at jag ej blifwer olyckelig; där får jag ej rida, ej fara bort, om jag finner mig illa; då är jag förlorad utan appellation.» Och den 24 i samma månad, då han var så matt, att han måste då och då lägga sig för att hämta krafter, undrade han, om det ej vore »nyttigt ömsa klimat och resa till Drottningholm, allenast om jag finge resa hem, där jag ej stode uht, ty på Drottningholm kan man ej hafwa den commoditet som hemma».

Emellertid trufdes Linnæus, såsom redan påpekats, öfverhufvud väl i den kungliga miljön, och liksom hans besök och uppehåll där säkerligen voro uppmärksammade af hans samtid, ha de i senare tid ej blott sysselsatt hans biografer utan äfven skänkt skönlitterära författare stoff till skildringar, hvilka Linné-forskningen måhända ej vill godtaga, men som mycket väl kunna haft sin motsvarighet i verkligheten. Detta är särskildt fallet med Z. Topelius' om rik förståelse af Linnés personlighet vittnande framställning i »Fältskärens berättelse».

telser», där förf. i några fängslande kapitel låter blomsterkonungen om ej direkt uppträda på Drottningholm och China dock göra sitt inflytande gällande hos den gode kung Adolf Fredrik och hans enligt Topelius' skildring äfven i afseende på vredesutbrott makalösa gemål.

Äfven när Linnæus ej hade tid att lämna sitt hem i Uppsala eller på Hammarby, hvilken gård han inköpte år 1758 och där han med förkärlek uppehöll sig de senare lustren af sitt lif och så ofta föreläsningarna och de andra göromålen i lärdomsstaden medgäfvo, ägnade han mycket arbete åt höga vederbörandes intressen. Härom bära de ofvannämnda praktverken öfver deras samlingar vittnesbörd, medan anteckningar och sägner bevarat minnet af den erkänsla, som från Adolf Fredriks och Lovisa Ulrikas sida kom honom till del vid flera tillfällen, då han ej genom personliga besök kunde emottaga deras ynnestbevis och presenter. Sålunda erhöll han till julen 1764 en försändelse från konungen, hvilken väckte hans stora glädje. Den bestod nämligen af ej mindre än sexton stora kistor med i sprit inlagda och utmärkt väl bevarade växter från Sydamerika, och sin förtjusning häröfver tolkade han i bref dels till Bäck, dels till kungens kammarherre, grefve Arvid Stenbock. I brefvet till denne läses bland annat: »Aldrig har någon Hans Maj:ts undersåtare i hela riket haft så kräslig juhl, som jag. Aldrig har någon Potentat gjort så präcktig collation, som K. Majestät för mig.»

För detta originella julkalas hade Linnæus, liksom för åtskilliga andra ynnestbevis från de kungligas sida, åtminstone indirekt att tacka Tessin. Det var ju denne, som först gjort honom uppmärksam på

högsta ort och som haft sin hand med i de utmärkelser, hvilka kommo honom till del, o. s. v., och det är följaktligen lätt förklarligt, att Linnæus' erkänsla, om hvars yttringar under hans Stockholmstid här ofvan lämnats några meddelanden, också efter bosättningen i Uppsala skulle på mångfaldigt sätt gifva sig uttryck. I själfva verket hade bekantskapen mellan honom och hans inflytelserika gynnare snart fått karaktären af ett vänskapsband, som i styrka och värma tilltog med åren och som från Linnæus' sida ej påverkades af de lyckans växlingar, Tessin snart nog fick erfara. Många vittnesbörd om dessa ömsesidiga känslor af vänskap, aktning och beundran träffas i Linnæus' anteckningar och bref*) och i Tessins dagbok. Man finner sålunda, hur Linnæus ganska regelbundet uppvaktade med nyårslyckönskningar, hur han tillägnade sin »Mæcenastionde» upplagan af *Systema Naturæ* och andra skrifter, hur han under besöken i Stockholm och på Åkerö ordnade Tessins samlingar, som han beskref i den år 1753 i folioformat utgifna skriften *Museum Tessinianum*, hur han skickade den för botaniken lifligt intresserade grefvinnan växter för hennes herbarium och rötter till utplantering och hur han för öfrigt på mångahanda sätt fann utvägar att visa sin tacksamhet och vördnad. Enligt tidens sed, särskildt då det gällde en af rikets råd och högst uppsatta män, äro Linnæus' bref uppfyllda af artigheter och lofprisande, men mellan raderna kan man läsa många vittnesbörd om verklig och varm

*) Omkring ett femtiotal af dessa, de flesta förvarade i arkivet på Eriksberg i Södermanland, ha utgifvits af E. Åhrling i *Carl von Linnés Svenska arbeten*. I. Sthlm 1879.

tillgifvenhet. Öfverskrifterna lyda vanligen »Min nådigste Herre» eller blott »Nådigste Herre», men någon gång, under inflytande af brefskrifvarens alldeles särskilda förtjusning, »Min store Apollo» eller »Mihi semper Apollo», ja en gång fick Tessin till och med heta »Min och Svea välfärd».

Bland brefven må följande återgifvas, såsom icke blott typiskt för afsändarens stil utan äfven därför att det på ett grannliga sätt tolkar hans känslor med anledning af Tessins nyligen förut timade fall eller onåd:

»Min anniversare högtid får jag åter i dag fira till E. H. Exc:s åminnelse, som fört mig utur armodet, såsom Moses fordom förde Israëls barn utur trälldomens Egypten in i det sälla Canaan.

Så länge jag äger någon olja i lampan, skall min tacksamhet aldrig upphöra att af innersta hjerta önska E. Exc. all sällhet och prisa E. Exc. för all den lycka, jag här i världen fått hugna mig af.

Den Allsmäktige, som regerar allt, göre detta år för E. Exc. sällt, gifve E. Exc. krafter och helsa i tilltagande åren och bevare E. Exc. härefter, som allt hit in till från allt ondt.

E. Exc:s vänner hafva sett med stor hugnad, som ovänner med afundsjuka, huru den Allsmäktige fört E. Exc. med sin mäktiga hand, att sjelfva afgrunden ej kunnat väta ett enda hår på E. Exc:s hufvud.

Om någonsin någon dödlig seglat oskadd öfver de största haf i de starkaste stormar, har visserligen E. Exc. varit den samme. Den Allsmäktiges hand, som förer sine, har dock låtit E. Exc. få hugna sig af en lugn hamn, med behållet skepp och gods, vid hvilken E. Exc. får sitta under sitt Fikona träd och betrakta denna världens sällsamma lopp och prisa den oändlige Guden, som förlänat E. Exc. klarare ögon att se Hans makt och vishet, än någon annan i världen.

Lycklig den, som får sitta vid E. Exc:s fötter och höra E. Exc:s betraktelser om den store Gudens regering, världens hopp, människors svagheter etc., af hvilka jag skattar mig lycklig hört något